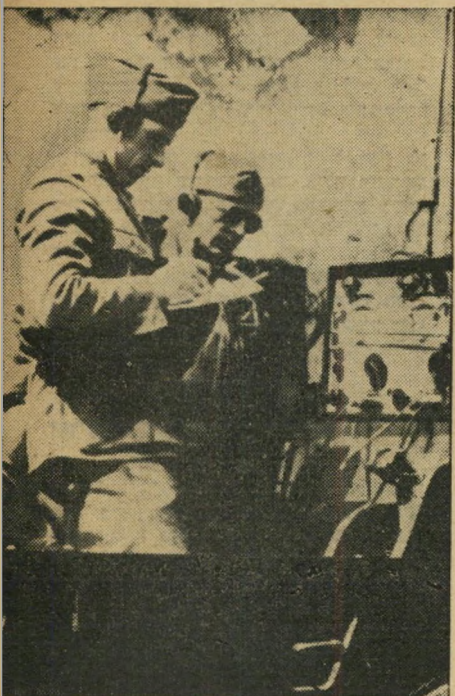

ווארשה, 19 באפריל

משרד נייד של הגרמנים מקשר את היחידות הפועלות עם המטה.

המטה

לפי אחת מולוזה הארשים. מנו היה מסר נדורים. סו לוחמים מואקדחים. גנראל א ניצח בק ווארשה.

מיליון יושביו 15 אלף שבויים. הכוחות. אכזריות הצרים וועם ו קרב זה דומה לסיפור והקלאס ירושלים על ידי טיטוס. אלא שמו לא נשבה: הוא נפל בשלבי האחר

פניהם אל הקיר, ידיהם מורמות. מאחור, אך ליבם שקט ושלוו.

שבויים

בבוקר ה־18 לינואר 1943 פשטו הגרמנים על פני הגטו, התדפקו על הדלתות ונכנסו לבתים. הם לא ציפו להתנגדות: הם התרגלו לראות את היהודים הולכים לקראת מותם בשלווה — תוך השלמה עם גורלם. הם התרגלו לראות את עצמם כרוצחים ואת היהודים כנוצחים. הכל נראה להם פשוט ומובן מאליהו.

אולם הפעם חיכתה להם הפתעה. בעלותם במדרגות קיבל את סניהם מטח של אש רובים ואקדוחים. הם נסוגו בהשארים מאחוריהם הרוגים, פצועים, נשק ותחמושת.

הפעולה נמשכה ארבעה ימים. היא עלתה לגרמנים ב־50 הרוגים, מספר כפול של פצועים. הם לא הרגישו את עצמם בטוחים בבניינים הגדולים והאפלים, המלאים אויבים סמויים מן העין, שהסתערו עליהם במפתיע. המצב הצריך פעולה נרחבת יותר. בינתיים נפסקה פעולת הגירוש. המורדים נחלו נצחון ראשון.

הימלר גילה התאפקות

מפקדת הוואפן ס.ס. חלקה על דע"ת של מפקדת הגסטאפו בקשר לאופן חיסולו של גטו ווארשה. גנראל אירגן שטרופ, מפקד הס.ס., ראה בכשלון חיי"ל ליו עלבון לצבא הגרמני כולו, דרש פעו"ל לה צבאית מידית, שתמחה את הגטו מעל פני האדמה.

מפקדי הגסטאפו היו נרגזים לא פחות, אולם היינריך הימלר גילד התאפקות: הוא ידע שאם ימרדו יושבי הגטו, עלו"ל לה המרידה להתפשט גם אל הפולנים ו" שאר העמים הנתונים לכיבוש גרמני. דבר זה היה בלתי רצוי — ביחוד לנוכח מצ" בה החמור של גרמניה בחזית המזרחית. הימלר ידע כיצד לנהוג ביהודים: "ע" לינו לפתוחם ללכת אל מחנות המוות ב" שקט, ממש כשם שהלכו אחיהם בהונ" גריה ובמקומות אחרים. נבטיח להם כמה וכמה דברים. הם נכונים להאמין לכל הבטחה." שטרופ לא היה מרוצה, אבל הימלר טפח על כתפיו, איתל לו הצל" חות אחרות, בחזית נכבדה יותר.

ההפוגה נמשכה שלושה חודשים. ה" תעשיין הגרמני, טבנס, שנעזר במשתפי" פעולה יהודיים, התאמץ לפורר את אח" דות היהודים, להמריצם שלא לשעות ל" אזרחות האירגון. היטלר עצמו החל מת" עניין בגורלם של יהודי הגטו, והימלר הבטיח לו שהגטו יחוסל ביום הולדתו, ה־19 לאפריל — היום בו חל, תוך צרוף מקרים מזוה, גם ערב חג הפסח.

אמאציו של טבנס נסתיימו בכשלון. היהודים שבתו באירגון הלוחם. התכוננו למאבק אחרון. מנהרות נחצבו מתחת לבתים, מסדרונות בוצרו, עליות גג הפ" כו לנקודות תצפית. הימים חלפו, אך דבר לא אירע.

דומה היה כי הגרמנים שכחו את יושבי הגטו. הם עבדו כרגיל, במפעלים הגר" מניים, חיו מתוך תקווה. ימי החג הלכו וקרבו, והם החלו להתכונן לסדר.

המחנה שלא ניתנה

ב־18 באפריל 1943 קיבל גנראל אירגן שטרופ, מפקד הס.ס., באיוור ווארשה, פקודה קצרה מהימלר: "מחר יחוסל גטו ווארשה. זוהי מתנתי ליום הולדתו של הפיהרר. הייל היטלר!"

שטרופ היה מרוצה. הוא היה רוצה לעמוד בראש הפעולה, אך הוא חשש לראות לקציניו שהוא מיחס לה חשיבות יתרה. הוא מינה כמפקד המבצע את סטאנדארטנפירר זאמרן פון פראנקאנק, נתן לו הוראות קצרות וחות" כות: יש לסיים את המבצע בשקט האפשרי ובמהירות האפשרית.

הלילה רד. יחידות הס.ס. חזרו לגטו דרך ז'לזנייה ורוטה (שער הברזל) ורחבו זילנאיה, תפסו את שטח ההפקה, הסמוך לגטו המרכזי. החיילים נצטוו להשאר במקומותיהם, לשמור על השקט. הם ישוב והקשיבו לצלילים המזוהים של ההגדה שבקעו מחלונות הבתים שממול. ההתקפה החלה עם שחר. הגדודים הגרמניים, שנתמכו על ידי שני טנקים, נכנסו לכבוש את מרכז הגטו בתנועת מלקחיים. גדוד אחד הסתער על רחוב מאלה; השני — על הרחוב המקביל, רחוב דיקאיה.

התוקפים נחלו כשלון חרוץ. עוד בהתחלת רחוב מאלה ספג הטאנק תריסר בקבוקי מולוטוב, החל בוער כערימת חציר. הגדוד הגרמני נחשף לאש הרובים, שניתכה עליו מן הגגות, נסוג, חסם את דרכו של הגדוד השני, שנסוג מרחוב דיקאיה, מקום שם נתקל בהתקפת נגד של המורדים. גנראל אירגן שטרופ ישב באמבטיה חמה במטה הראשי שלו. האוזן בהגאה לשאון המרוחק של היריות וההתפוצצויות. פתע נשמעה נקישה דלת ולפניו הופיע סטאנדארטנפירר זאמרן פון פראנקאנק. הוא היה חיוור (המשך בעמוד 17)

רחובות היו ריקים מאדם השערים הכבדים של בתי הקומה היו סגורים על מנעול ובריח. התריסים היו מוגפים. גטו ווארשה נראה ריק וחסר חיים. רק מדי פעם בפעם היו קבוצות אנשים לופיעות פה ושם, מדביקות כרוזים על הכתלים, ומכונניות צבאיות מצויידות ברמקולים היו חולפות ברחובות השטופים שמש. היה זה בראשית האביב של שנת 1943.

שאונו הצורם של הרמקולים הבקיע מבעד לשערים, לחלונות ולקירות. היהודים הקשיבו רב קשב. לא היתה זאת הודעה מטעם הצבא הגרמני, או הגסטאפו. היתה זו קריאה ששודרה בשמו של התעשיין הגרמני הנודע, ואלטר צור טבנס, בעל מפעלי המדים הענקיים, ששכנו ב"איי העבודה" של גטו ווארשה. העסיקו אלפי יהודים, דחו על ידי כך את גירושם למחנות ההשמדה.

היהודים הקשיבו רב קשב: גטו ווארשה יחוסל. מפעלי טבנס בפניאטוב וטראבניק הקימו שני מחנות עבודה גדולים, שיקלטו את יהודי ווארשה, יאפשרו למסור את הגטו לידי הפולנים. היהודים שישוכנו מחנות אלה יקבלו אוטונומיה מתקבלת על הדעת, אדמיניסטרציה משלהם בתי ספר שיהיו נתונים לפיקוח גרמני רק להלכה.

היהודים הקשיבו ורצו להאמין. זה נראה כמפנה לטובה. הקרב על סטלינגראד נסתיים. המחנות הגרמניים החלו נסוגים לאורך כל החזית הרוסית. אף בין חומות הגטו נסתגנה שמועה מעורפלת שהחזית השנייה עומדת להיפתח. מובן מאליו שהגרמנים לא יעזו לשלוח את יהודים לתאי הגזאים. הם יהיו זקוקים אליהם. חלונות רבים נפתחו, בריחי השערים הוחזו, אנשים הופיעו ברחובות. ופתע באה האזהרה. אירגון יהודי ירוחם (איי"ל) הודיע לשוכני הגטו: "אל תאמינו לגרמנים. זוהי מזימה. הש" ארו בבתיכם. הצטיידו בנשק. ירו בגר" מנים, אם יבואו לקחתכם!"

המחלוקת נשכחה

האירגון הזהיר אותם שאם הם יפלו בפח הטמון להם על ידי הגרמנים, יהיה גורלם דומה לזה של 300 אלף היהודים שנשלחו לתאי הגזאים של טרבליאנקה מתחנת הרכבת הווארשאית, בקיץ הקודם, כאשר פתחו הגרמנים בשלב הראשון של מבצע חיסול גטו ווארשה.

באותו קיץ רב דמים נוסד גם האירגון. בראשית לא היתה זאת אלא קבוצת לוח" מים קטנה, מצויידת בחמישה אקדוחים, מנוהלת על ידי צעיר צנום וגבה קומה בשם מרדכי אנילביץ. הלוחמים התגודו לפעולות הגירוש, המיתו גרמנים, פרקו מהם את נשקם.

במהרה הצטרפו אליהם קבוצות אחרות. המחלוקת המפלגתית נשכחה, והכל נחלצו לפעולות המחותרת: החלוק, דורר, השומר הצעיר, עקיבא, אנשי הבונד, ה" קומוניסטים, הציונים הכלליים, הנודע הציוני, גורדוניה ופועלי ציון שמאל.

הרוויזיוניסטים בוששו להצטרף לקר" אליציה הלוחמת, פעלו תחילה באופן נפרד, דרשו מרד מידוי, כל עוד יש מה להציל. אולם שתי הפלוגות שלהם לא יכלו להתחזק מעמד ללא תמיכת 22 ה" פלוגות של האירגון הלוחם. הם הצטרפו למטה הכללי של הלוחמים, קיבלו לרשו" תם את הגוש הצפוני מזרחית של הגטו, תחת פיקוד נפרד של פאל פרנקל. מאט" חר יותר הצליחו הם להימלט מן הגטו אולם הם הוסגרו על ידי מורה דרך פול" גי"פאשיסטי; הושמרו כליל בקרב יער נושא עם הגרמנים.

הזהב הפך לפלדה

הקמת החזית המאוחדת היתה נצחון גדול בשביל האירגון היהודי הלוחם. או"לם הלוחמים היו רעבים לנשק, וקופתם היתה ריקה. התרומות שהגיעו אליהם היו קטנות ובלתי מספיקות. למולם היו במקום יהודים שהצליחו לשמור על עושרם אפלו תחת שלטון הגאצים. יהודים אלה שייתפו פעולה עם שלטונות הכיבוש, צייתו להם ככלבים מאולפים. האירגון נהג בהם ללא רחם. המסוכנים שבהם נהרגו; הנותרים נאלצו להפריש את חלק הארי של כספם לטובת הלוחמים.

הזהב הפך לפלדה. בווארשה נמצאו פולנים רבים ששנאו את הגרמנים וגרמנים רבים שאהבו כסף. כל אלה סיפקו לאירגון אקדוחים, רובים, תת"מקלעים, רימוני יד, מוקשים, פצצות ובקבוקי מולוטוב יוצרו בתוך הגטו עצמו. הם היו פרימיטיביים, אך יעילים ורבי עוצמה.

קרבות. רק בבתי

באמצע ינואר 1943 התקשרה המחותרת הפולנית עם האירגון, הודיעה לו שהגרמנים מתכננים להטיל השני של מבצע חיסול גטו ווארשה. מפקדת האירגון נתכנסה חזר נכבדו בניין הענקי, ברחוב גיזקה 58, ותיכננה את פעולותיה. הנסיגות הקודמים לימדו את אנשי המפקדה כי בשום פנים אין לנהל קרבות רחוב. הקרבות חייבים להתנהל רק בתוך הבתים — מחדר לחדר.

עוד בראשית פעילותו למד האירגון את לקחם המר של קרבות רחוב. מרדכי אנילביץ וקבוצה בת עשרה לוחמים נכנסו בקרב עם יחידה גרמנית ברחובות הגטו. כל הלוחמים הושמדו — רק מרדכי הצליח להימלט. מצד שני, בכל פעם שהגרמנים היו נכנסים לבתים ונתקלים במארבים, היו הם סובלים אבידות כבדות, מבלי שהיהודים יאבדו איש. היתה זאת טאקטיקה טובה — האירגון דבק בה עד יומו האחרון.